

РОМАНЪТ "ТЮТЮН" - РОМАН ЗА ВЛАСТТА, БОЛЕСТТА И РАЗРУХАТА

Творчеството на Димитър Димов може да бъде разгледано и оценено като един текст, чрез който авторът изгражда свят на "осъдени души", на психологическа и социална патология, в която човекът е разпънат между болестта и здравето на духа, между истинската и карнавалната си същност. Димитър Димов се развива като белетрист социолог в "Тютюн", за да мотивира "разболяването" на човека чрез "боледуването" на света. В насочването към безмълвието на вътрешния човешки живот е големият творчески експеримент на писателя. Интересът на Димитър Димов променя през годините посоката си от "осъдените души" към "осъдения свят".

Обречена в този свят е Ирина. Тя носи много от тъмния чар на "фаталните жени" на Димитър Димов и същевременно се отличава много от тях. Възход и падение бележат жизнения път на момичето от народа, поддало се на гибелни изкушения и премазано от валяка на "Никотиана". Дъщерята на Чакъра се чувства по-различна от близките си, уважава ги, но е отчуждена от трудолюбивите си, но ограничени родители. Димитър Димов многократно подчертава физическата красота на Ирина, женския и чар, обаянието, което излъчва. В портрета и липсва болезнената изтънченост и аристократизмът, характерни за другите героини на Димов, подчертано е здравето, народното, което кара другите да я възприемат с уважение.

Впечатляващата хубост Ирина запазва до края на живота си, тя остава ненакърнена от духовната и поквара по-късно. Тънкият познавач и ценител на женската красота Костов пръв усеща, че одухотвореното и красиво лице на момичето в бара носи нещо различно и непознато за света, в който той живее. Красотата на Ирина сякаш живее отделно от душата и, тя разцъфтява именно тогава, когато душата и е опустошена и покварена.

Ирина е страстна натура, която търси в романите отговор на вълнуващите я въпроси. Чрез тях се пренася в романтични светове, различни от реалния. Точно те я потикват да мечтае за професията на лекар, за пътувания до далечни и екзотични страни, за мъжа, който ще промени живота и. Борис, когото среща в късния следобед по време на гроздобера в родния си град, не отговаря на идеала и, но я впечатлява със своята различност от другите младежи. Самотна, без приятели, в него Ирина намира сродна душа. Дълбоко я наранява лекотата, с която Борис я захвърля, за да постигне амбициите си, но здравият разум я спасява от депресия. Заради него живее изолирано и самотно в София, заради него отхвърля дълбоките чувства на Динко, пак заради него

прави морален компромис, излизайки с Бимби. И когато го среща за втори път, вече богат и могъщ, без колебание влиза в неговия свят, направила своя избор. Първото голямо разочарование от Борис е породено от студенината и жестокостта, която проявява той към болната си жена. Ирина не мрази Мария, дори и съчувства, усетила, че единственото, с което привлича съпруга си, е "Никотиана". Светът, в който влиза и тя, скоро загубва примагливия си блясък и показва истинското си лице. Ирина заживява в него като в сън, дистанцира се от близките си, съгласява се да бъде възприемана като "поддържана жена". Често обаче се опитва да анализира поведението си и тези самоанализи са страшни за нея. След смъртта на баща си, убит по време на голямата тютюнева стачка, когато отива да търси подкрепа от Борис, а го намира полупиян, тя си задава въпроси, но се страхува от отговорите. Ирина се съпротивлява все по-слабо срещу цинизма на средата, в която живее, само за кратко я разтърсва смъртта на Мария. Героинята сама осъзнава колко много се е променила - удоволствията са унищожили чистите и пориви, парите са убили мечтите и да помага на другите. Равносметката е ужасяваща - момичето, което свенливо ходи на срещи при параклиса се е превърнало в безскрупулна и хитра държанка.

Димитър Димов поставя акцент върху моралния потрес, предизвикан у Ирина след предложението на Борис да забавлява фон Гайер в името на печелившите сделки. На цинизма тя отговаря с цинизъм - става любовница на немеца, изтрила от съзнанието си остатъците от морални задръжки и обич към Борис. По време на пътуването до Беломорието тя вече не се съпротивлява на злото и покварата. Спокойно наблюдава саморазрушителното пиянство на съпруга си, не я трогват дори мъките на малката Аликс, която Костов напразно се опитва да спаси. Все по-самонта става Ирина, изчезва всяко вълнение, губи се интересът към живота, изхабени са чувствата и. Смъртта на Борис предизвиква у нея досада и неудобство от разлагачия се труп, но и известно облекчение, че е изчезнал от живота и. Постепенно нейният свят се руши. След разстрела на фон Гайер и самоубийството на Костов Ирина тръгва стремглаво надолу, вече нищо не я задържа към живота, напразни са опитите на Павел да и помогне. Най-достойният начин да си отиде от света е самоубийството.

Димитър Димов не скрива симпатиите си към Ирина, в нейния образ той разкрива не толкова хладната и пресметлива развратница от хайлайфа, колкото чистото момиче от народа, поддало се на изкушенията и смазано от света на "Никотиана".

Романът "Тютюн" е свидетелство за интереса на Димитър Димов към покварените човешки характери. Неговите герои извървяват мъчителния си път като пленници на своите страсти. Изправени пред екзистенциалните проблеми на своето битие в търсене на пътища за разгадаване на смисъла на живота, те самите остават една неразрешена загадка.

